

Editura NEUMA
Strada Carpați nr. 28
Dej, județul Cluj

Editor: Andrea H. Hedeș
Copertă și DTP: Gelu Iordache
Lector de carte: Diana Dobrița Bîlea
Corectură: Corina Mihalache

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ARDELEANU, ANA

Noaptea vârarilor : roman / Ana Ardeleanu. -

Dej : Neuma, 2025

ISBN 978-630-6592-80-7

821.135.1

Ana ARDELEANU

NOAPTEA VĂRARILOR

ROMAN

Editura
NEUMA
2025

Otilia Ardeleanu – Revista „Discobolul”, 2021; Raluca Hășmașan - „Nord literar”, 2021; Daniel Marian - Revista „Acolada”, 2021; Evelyne Croitoru - „Neuma”, 2022, Nicoleta Milea „Neuma”, 2023; Mircea Stâncel - „Discobolul”, 2024, Gela Enea – „Poesis, 2024”.

Colaborări: „Almanahul literar” (1984), „România literară”, „Luceafărul”, „Tomis”, „Ex Ponto”, „Discobolul”, „Familia”, „Tribuna”, „Algoritm literar”, „Banchetul”, „Caiete silvane”, „Poezia”, Revista „Sud”, „Nord literar”, „Pro Saeculum”, „Caligraf”, „Portal-Măiastra”, „Neuma”, „Ateneu”, „Mișcarea literară”, „Feed Back”, „Acolada”, „Plumb”, „Oltar”, „Convorbiri literare”, „Hyperion”, „Litere” etc.

Cuprins

CAPITOLUL I	5
CAPITOLUL II	107
CAPITOLUL III	179
CAPITOLUL IV	210
DESPRE AUTOARE	236

CAPITOLUL I

Soarele se scurgea ușor spre apus, ascunzându-se după piatra de calcar cât un sfert de cer din spatele satului, lungind din ce în ce mai mult umbrele peste case și grădini. Pe ici, pe colo, prin pomii abia înfloriți, câte-o pasăre mai scăpa un mic tril, prevestind înserarea. Era o liniște atotstăpânitoare, cu ochi de îngeri protectori, în care se jucau ultimele luminițe. Se termina această zi de vineri, lungă și grea pentru Roza. Chinurile facerii o luaseră încă de dimineață. Era singură, cu acele neîmplânzite dureri. Nu că nu ar mai fi născut până atunci. Opt nașteri ar fi fost suficiente pentru ca mintea și pântecul să-i fie obișnuite cu aceste chinuri dătătoare de viață. Nașterea rămâne naștere până la urmă, din durere se naște fiecare om. Așa e de când prima Evă a greșit, iar Evele care i-au urmat au plătit și vor plăti greșeala ei până la sfârșitul lumii. Dintotdeauna, Roza a născut singură, fără moașă sau altcineva, care să-i aducă alinare ori să cunoască tainele nașterii, încât să-i poată da o mână de ajutor ca să depășească un asemenea moment, pentru unii fericit, dar nu și pentru ea. Nu avea încotro, trebuia să găsească suficientă forță în ea însăși, care s-o întărească, să o ajute să izbândească, deși această naștere nedorită îi producea o mare amărăciune.

Mai trecea câte o vecină pe la ea să vadă cum se simte și o întreba:

- Ce faci, Roza, mai poți?
- No, îi greu tare! îi răspundea.
- Lasă că scapi tu și de data asta, era încurajată.
- Oi scăpa, dacă nu mă ia moartea. Poate se îndură de mine.
- No, tu Rozică, nu mai vorbi așa, că-l mâinii pe Dumnezo.
- Lasă că nu se mânie El dintr-atâta, că nu trebuia să-mi dea încă un prunc la etatea mea.

Roza avea 44 de ani, născuse opt copii, însă aveau să trăiască doar trei: un fecior și două fete, una care urma să se nască. Dintre cei în viață, fata cea mare, Mariela, avea 15 ani, iar feciorul, Petrea, aproape 7. El era preferatul Rozei. Ceilalți copii muriseră până la vârsta de zece ani, de diferite boli: amigdalită, aprindere de plămâni, enterocolite... Lipsiți total de îngrijire medicală, tratați cu te miri ce leacuri băbești, până la urmă, corpul micuților a cedat. Doar că părinții nu aveau timp să-i plângă, fiindcă veneau alții și-i înlocuiau pe cei „luați de Dumnezo”. Ce putea ea face, de una singură? Nichi (de fapt, îl chema Niculiță, dar așa se prezentase când o ceruse de nevastă, iar ei îi plăcuse acest nume), bărbatul ei, era mereu plecat. Deși locuiau la munte, unde, în spatele satului, se afla acea stâncă imensă din care localnicii luau calcar pentru a-l transforma în var, prin ardere, un meșteșug bine cunoscut în partea locului, Niculiță pleca la peste o sută de kilometri distanță de casă, urca pe Arieș în sus, în Țara Moșilor,

unde, de asemenea, se găsea **piatră de calcar** și unde făcea el var. Cei ce se ocupau cu **făcutul varului** săpau în pământ o gaură sub formă de **cuptor, căreia îi ziceau „vărlniță”**. Pe pereții cuptorului **așezau** circular pietrele de calcar, zidindu-le până obțineau o boltă. Măiestria vărarilor era demonstrată prin siguranța cu care reușeau să așeze pietrele pentru a obține acea cupolă. O mică greșeală de calcul ar fi făcut ca bolta, apoi întregul zid, să se dărâme. Prin gura cuptorului erau introduse lemnele de fag, care ard încet, mocnit. Acest proces al transformării calcarului în var dura între douăsprezece și paisprezece ore. Vărarii alegeau să ardă varul noaptea. Ei îl supravegheau, fiecare alături de muiera lui, timp în care spuneau glume, își aminteau diferite întâmplări de care se amuzau, mai furișau mâna pe sub fusta femeii, mai ațipeau și astfel noaptea trecea repede. Varul obținut era încărcat și dus în târguri pentru a fi vândut. Oamenii cumpărau și-l întrebuințau în construcții, la zugrăvitul caselor ori la văruiul pomilor. Aceste modeste venituri le permiteau să-și întrețină familiile. Însă nu era singura lor sursă de venit. Pământurile de la munte, fiind mai puțin rodnice și greu de arat cu tractorul, au fost ocolite de colectivizare. Sătenii nu aveau mult pământ, ci doar atât cât să le ajungă să crească niște animale pentru hrana lor, rareori să mai și vândă, când aveau te miri ce nevoi, care se cereau grabnic rezolvate.

De cum se imprimăvara, Niculiță pleca să facă var la Dârca. În dațile când reușea să vândă varul, trimitea Rozicăi, prin cunoștințele pe care le întâlnea la târg,

ceva bani, pentru ea și copii. Venea acasă de Paști și când iarba era numai bună de cosit. Astfel, era asigurată hrana animalelor pentru iarnă. Rozica îl bănuia pe Niculiță de unele relații nepermise, avute pe unde lucra, dar nici nu-l dorea prin preajmă, de teamă să nu o lase grea. Amândoi fuseseră oameni frumoși în tinerețe, se iubiseră mult. Pe ea o adusese Niculiță de departe, din Valea Jiului. A ispitit-o cu frumusețea lui. Iar cei din satul Pietroaia, când au văzut-o pe Rozica, au rămas uimiți de frumusețea ei; ochii verzi și mari erau ca niște magneți, atrăgeau atenția oricui, de asemenea chipul gingaș ori trupul cu un spate drept ca de balerină. Dar și Niculiță se arăta a fi un fecior pe cinste: potrivit de înalt, chipeș, cu o mustață tunsă scurt, era un bărbat pe care nu-l ocoleau privirile femeilor. Însă nu se putea considera pregătit pentru a-și întemeia o familie, căreia să-i poarte de grijă, să-i asigure un trai bun. Avea o căsuță cu o singură cameră, acoperită cu șindrilă. În acea cameră gătea Roza și dormea împreună cu copiii.

Este adevărat că totul s-a petrecut în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și imediat după acesta. Altă casă n-a mai construit până la sfârșitul vieții. Oamenii nu puteau agonisi aproape nimic. După cel de-al Doilea Război Mondial, era inflație, era sărăcie. Societatea se schimba și nu neapărat în bine, în avantajul lor. Oricum, ei erau departe de acele schimbări, nu le resimțeau precum cei din restul țării. Duceau aproape aceeași viață ca părinții, moșii și strămoșii lor. Doar auzeau ce li se întâmplă oamenilor din țară: că li

se iau pământurile și animalele, iar casele lor se naționalizează, devin „bunurile întregului popor”. Le era imposibil să înțeleagă ce făceau acești comuniști instalați la putere, felul cum le luau bunurile și încercau să-i despartă de biserică, să-i lipsească de iubirea față de Dumnezeu.

Niculiță scăpase de război folosind un tertip învățat de la unul dintre unchii săi, care îl folosise, la rându-i, cu succes, când scăpase astfel de Primul Război Mondial. Proceda în felul următor: își trăgea sângele de la mână stângă, cu ajutorul mâinii drepte, înspre umăr, apoi lega mâna deasupra cotului, strâns, cu o curea, ca sângele să nu mai poată circula și pielea să capete o anumită paloare, apoi și-o contorsiona, în cele din urmă arătând ca paralizată. Și, astfel, primea o hârtie ca nefiind apt de a merge la război.

Bărbatul nu părea deranjat de nevoile în care se zbătea familia lui, de neajunsurile și greutățile pe care le întâmpina femeia sa. El își trăia propria viață. Avea mândre, se bucura de un pahar, trăia într-o lume pe care i-o oferea imaginația sa bogată ...

Roza, acasă, făcea muncă și de bărbat, și de femeie. Punea răsadurile de legume în pământ, iar când venea vremea, se apuca de prima sapă, apoi de a doua. Pentru grâu și porumb, plătea aratul, iar restul muncilor le făceau ea și Mariela. Se îngrijea de casă și de copii, gătea, spăla, așa cum fac toate femeile de aici. Trebăluia din zori până în noapte. Doar la prânz își îngăduia să se odihnească, preț de jumătate de ceas. Apoi își relua lucrul. Din când în când, mai trecea câte

o căruță, trasă de o pereche de cai sau boi, pe drumul aflat puțin mai jos de casa lor, mânată de câte un sătean, care îi dădea binețe și intra cu ea în vorbă:

– Zâua bună, Ruzalie! Mai poți, mai poți? Cum de te mai țin puterile, muierie? Da' Niculiță al tău când mai dă pă acasă?

– No, vezi-ți de treabă, că nu se gândește el la mine și la copii! El se gândește la alte muieri. Cu ele își cumpără beutura, cu ele o bea și se iubește. Io numa de muncă îs bună și de făcut copii.

– Lasă, c-o fi bine și pentru tine! Rămâi sănătoasă, tu, Ruzalie! Doamne, dă bine!

– Doamne ajută!

Săteanul își vedea de ale lui, iar Roza săpa mai departe ceapa, napii și castraveții. Oamenii o căinau, vedeau greutățile cu care se confruntă, dar fiecare eră cu ale lui.

Uneori se mai făcea câte o clacă la fân, la săpat și secerat, când sătenii se ajutau între ei, mai beau câte un vinars de prună, să prindă puteri, apoi gazda îi poftea la o plăcintă cu caș. Vorbeau, glumeau, se înveseleau, uitau de viața grea și aspră pe care o duceau.

*

Seara se lăsase de-a binelea. Copiii, Mariela și Petrea, aduceau de la păscut pe Mândruța și Joiana, cele două vacuțe, fiecare cu vițel neîntărcat. Ugerul lor era plin cu lapte. Trebuiau degrabă mulse, apoi lăsați vițelușii să sugă. De treaba asta se ocupa

Mariela. Căci mama ei abia născuse o fetiță sănătoasă, cu fața rotundă, cu ochii căprui și ageri, semănând cu ochii tatălui ei, un copil normal în pofida faptului că Roza încercase, pe diferite căi, să o lepede. Era un copil nedorit. În momentul când și-a dat seama că rămăsese grea, a încercat disperată să scape de sarcina venită cum nu se poate mai nepotrivit. Știa și când rămăsese grea. Plecase la târg, împreună cu Niculiță, să vândă o junincă. Târgul la oraș se ținea luna, iar ei au plecat de duminica înspre seară și aveau de mers pe jos până la oraș unsprezece kilometri. Voiau să fie de dimineața acolo pentru a avea mai multe șanse la vânzare. Peste noapte au găsit loc de odihnă la marginea orașului, într-o șură. Acolo s-a întâmplat „nenorocirea“, în fânul din șură. Nu peste mult timp, Roza a aflat că a rămas grea. Cu cât creștea burta, cu atât creștea și disperarea Rozei. Cu nădejdea că va izbuti să lepede pruncul, se supunea la tot felul de chinuri: lua în spate un sac cu grâu de treizeci de kilograme și-l ducea la moară; aducea din pădure legături mari cu lemne pentru foc, pe care numai un bărbat zdravăn le-ar fi putut căra în spinare, necum o femeie însărcinată, urcând din greu costișa, până acasă. Când pruncul a început să dea semne de viață, unde îl simțea mișcând, se lovea cu pumnii în pânțec. Se îndoia cu burta peste gardurile de lemn, în speranța că placenta va ceda.

Încercările ei rămâneau însă fără succes, copilul se încăpățâna să trăiască. I se apropia sorocul. Niculiță o consola:

– Lasă, că o să aibă grijă Dumnezeu de copil!
 Niculiță împlinise 50 de ani. Nu era conștient că, atunci când acest copil va avea cea mai mare nevoie de el, va fi un om bătrân și sărac, pentru că, lucrând particular, nu va avea nicio pensie, niciun alt venit, cu ajutorul căruia să-i asigure un rost în viață. La fel erau și ceilalți săteni; nu suportau ideea de-a fi „sluji” la stat, voiau să fie stăpâni pe sărăcia lor.

Cu timpul însă, percepția angajării la stat s-a schimbat; mai ales de când a luat amploare mineritul, care a dat o oarecare bunăstare acestei regiuni.

*

În momentul când Roza și-a eliberat pântecul de povară, nici nu voia să privească ghemotocul ieșit la lumină, al cărui orăcăit o supăra. Nu pregătise scutece pentru a avea cu ce-l înfășa. Intenționa să-l lase să moară, fără nicio remușcare.

Însă o vecină, ce tot venise să vadă cum se simte, după ce tăiase copilului cordonul ombilical, îi spuse:

– E fătuță, tu Roză! Uită-te la ea cât îi de făinuță. No, ia-o în brațe!

– Pleacă cu ea de-aici! Nu vreau s-o văd! Las-o să moară!

– Ce vorbe-s astea, Rozică, îl mâinii pe Dumnezo! Uite-te la ea, tu Roză, tu! Spune-mi unde-s scutecele, să o înfăș!

– N-am pregătit scutece! Nu zicea Niculiță că o să aibă Dumnezo grijă de ea? No, să aibă acu!...

– Cum n-ai pregătit scutece? Ce spui tu, muiere?

– N-am pregătit.

– Atunci las-o aici lângă tine, a spus vecina, după ce a șters fetița cu un ștergar aspru de cânepă, că eu mă duc acasă la mine să aduc ceva s-o înfăș.

Pe vecină o chema Veronica. Era mai tânără decât Roza și mai înaltă, cu o fire voluntară, și părea că le știe pe toate. Stătea la doi pași de casa Rozei. Ea, împreună cu soțul, reușiseră să ridice o casă din lemn, cu două camere și o verandă, iar sub casă amenajaseră o pivniță. Veronica s-a dus și a căutat repede niște izmene de-ale lui Mituț, bărbatul ei, care era plecat să facă var într-o localitate aproape de Dârca, locul unde lucra Niculiță; Mituț venea acasă tot atât de rar ca și bărbatul Rozei. A rupt izmenele în bucăți și a făcut scutece, suficiente cât să-i ajungă de două schimburi, apoi a alergat cu ele la Roza, s-o înfășe cât mai repede pe cea mică.

– No, hai că am făcut niște scutece din izmenele lui Mituț. Dă fătuța încoace!

Luă copila de lângă mama ei, apoi o înfășă cât putu de strâns, să aibă picioarele drepte când o fi mare.

– No, dă-i să sugă acu! Ai lapte?

– Nu-i dau! Ți-am spus c-o las să moară.

– Muierea lui Dumnezo, nu fi bolundă! Vino-ți în fire, pune fătuța la țâță și dă-i să sugă!

Până la urmă, nescăpând de gura Veronicăi, puse fetița la sân și-o alăptă.

Fetița sugea cu poftă și dorință de viață.

– No, te-ai gândit ce nume îi pui, Rozică?

– Anita, ca pe fătuța mea care a murit.

– De ce vrei să-i pui numele la fel? Mai sunt și alte nume.

– Poate moare și ea...

– Nu mai vorovi prostii, tu Roză, o certă Veronica. Fătuța o să trăiască și-o să crească mare și sănătoasă. O să fie sprijinul tău la bătrânețe. Acum, eu plec. Tu să nu faci vreo prostie. Să știi că eu am s-o botez, îți spun de-acuma ...

Ușor, ușor, Roza acceptă existența acestei fetițe, se mai îmbună. I-a pus numele Anita. Frații mai mari aveau grijă de ea. În primele zile, Mariela o îmbăia și o înfășa sub supravegherea Rozei. Îi plăcea cum zâmbește și cum îi prinde degetul arătător cu mânuța ei.

Satul era mic, număra, în total, treizeci și două de case. Oamenii se cunoșteau, se salutau, se ajutau între ei. Când plecau de acasă, nu încuiau, puneau doar o mătură de târș pe diagonală în ușă, iar cei care îi căutau înțelegeau că sunt plecați de acasă. Nimeni nu ar fi îndrăznit să intre, să ia ceva din locuință, fără știrea gazdei.

Când au aflat vecinii că Rozica a născut, au venit să vadă fetița, să-i facă urări de bine:

– Ptiu, pe tine, că făinuță mai ești! își exprimau ei încântarea. Dumnezeu să-ți deie noroc și să te țină sănătoasă! Da' Niculiță când vine acasă ca s-o vadă?

Era abia începutul lui mai. Niculiță venise de Paști. Urma să mai vină la vremea cositului. Până atunci, Roza se descurcă, ajutată de copii. Mariela îi era de mare folos. Terminase patru clase acolo în sat, nu o

dăduseră la școală mai departe, era nevoie de sprijinul ei în gospodărie. Doar nu intenționau s-o facă preoteasă!, cum era vorba lor. Era o fată frumoasă, o tânără domnișoară, de-acum, fină, poate prea fină având în vedere multele treburi gospodărești pe care le avea de făcut. Mâinile-i muncite își păstrau delicatețea, iar ochii ei verzi, ochii mamei sale, străluceau plini de candoare, era de-o inocență și frumusețe îngerești. Harnică, ordonată, curată– și ascultătoare. Unii băieți pusese deja ochii pe ea, o îndrăgeau, dar degeaba. Ea voia să se mărite undeva, departe, să scape de muncă multă și de sărăcie.

*

– Ce faci, Niculiță, ai mai venit și tu pe-acasă? Ți-ai văzut fătuța până acum? No, hai cinstește-ne cu ceva, bea un păhăruț de vinars cu noi, în sănătatea ei!

Niculiță se salută cu cei de față, le strânse mâna:

– Noroc bun să deie Dumnezo!

Comandă câte un deț de vinars pentru toți cei de față.

– Doamne, dă bine! Să-ți trăiască fătuța! S-o norocească Dumnezo!

Venise vremea cositului și pentru asta se întorsese Niculiță acasă. Dar era și curios să-și vadă fătuța. Adusese ceva bani, de pe ultimul var vândut, pe care voia să-i dea Rozicăi.

Dar, în loc să meargă direct acasă, cum s-ar fi cuvenit, s-a oprit la făgădău, cum i se spunea bodegii lui Cotoncu, să bea un vinars și să mai vorbească despre

una-alta cu sătenii. Cineva o anunțase pe Roza că a venit Niculiță și că s-a oprit la făgădău. Copilul dormea, așa că Roza s-a dus în poiană, de unde se vedea în jos, spre bodegă, voind să vadă când urcă spre casă bărbatul pentru a-l întâmpina. Se plimbă prin poiană degeaba, pierzându-și timpul prețios. Trecuseră trei ore bune și el tot nu se arăta. Rozică îi plesnea inima de necaz. „Nu-l interesează nimic, nici că a venit fătura pe lume, de mine nu mai vorbesc” – gândea, cu amărăciune, Rozica.

După multă așteptare, a apărut și Niculiță. Avea ranița plină, cumpărase câteva hăinuțe pentru cea mică și bunătăți pentru casă și ceilalți copii. Doar că el era băut, poate prea băut pentru o primă întâlnire cu fiica sa.

– Vezi cum ești tu, Niculiță? îl întâmpină muierea. De asta n-am mai vrut eu copii. Mi-a ajuns cât m-am chinuit singură cu ei, iar ție nu ți-a păsat de nimic.

– No, tu Rozica, nu mai vorovi așa, fii cuminte, nu mă mai sfădi, că eu sunt fericit! Ia uite ce fătura faină mi-ai făcut, spuse apropiindu-se de leagănul de lemn.

Mângâie fruntea și bărbia fetei, cu dosul palmei. Era atât de plăcută și curată atingerea, încât îi dădură lacrimile de mulțumire.

Fetița deschise ochii și privi în direcția lui. Avea aproape două luni. Se dezvolta bine, era sănătoasă, zâmbitoare, îi jucau ochii în cap ca niște mărgelușe.

– Ia vino la tiku în brațe!

– Las-o, să n-o scapi! spuse îngrijorată Roza.

– N-o scapă tiku! Tâta mare, spuse ridicând-o în sus, apoi o sărută pe obrăjor.

Fetița îi surâse.

– No, tu Rozică, să fie sănătoasă fătura! Lasă că o să aibă Dumnezeu grijă și de ea, o să-i deie noroc. Mi-ai făcut ceva de mâncare?

– Ți-am făcut ce-ți place ție: zamă de chimin și plăcintă cu lobodă.

– Bată-te norocul să te bată, că bună mâncare ai mai făcut! Să-ți dea Dumnezeu sănătate!

– No, treci colea și mănca, nu mai tot aldui atâta!

– No, dă și tu un păhăruț de vinars.

Roza îi turnă vinarsul într-un păhăruț, iar Niculiță îl ridică adresându-i-se:

– Să fii sănătoasă, muiere! Să ne trăiască fătura!

Apoi Niculiță dădu paharul repede peste cap.

Mănca pe săturate, nu înainte de a spune Tatăl nostru, rugăciune care nu lipsea de la orice început de masă, iar la sfârșit se închină:

– Mulțumim lui Dumnezeu că ne-a dat și ne-a săturat, fie Numele Domnului lăudat!

Ieși afară, își aprinse una dintre țigările lui „Naționale” și privi în jur. Prunii erau plini de rod, ceea ce însemna că vor avea din ce să facă vinars. Toamna, Roza strângea prunele într-o bute, le lăsa la fermentat, iar prin noiembrie venea cineva cu un cazan de făcut țuică, se instala cu el la pârâu, unde femeile își clăteau de obicei rufe, lângă care era o fântână cu apă bună de băut. Sătenii plăteau cazangiul pentru făcutul țuicii tot cu țuică; din aia întoarsă, adică dublu rafinată.

Această sarcină îi revenea tot Rozicăi, deși ea nu bea nici măcar un pahar de vinars. Țuica era pentru bărbat-su care, atunci când cădea ninsoarea, se întorcea acasă pentru tăiatul porcului și stătea toată iarna, preluând o parte dintre sarcinile Rozei: spârgea lemne, dădea de mâncare la vite, făcea treburile de bărbat. Înainte de mâncare, bea câte un păhăruț. Atât. Nici odată Roza nu l-a văzut beat cu adevărat, ci doar băut.

Niculiță observă că iarba începuse să se culce la pământ sub ploaia care abia se oprise. Porni spre nukul bătrân, cu umbră deasă, locul unde îi plăcea să se odihnească, pentru a se gândi liniștit la ale lui. De mâine, trebuie să se apuce să cosească iarba. Își va căuta coasa ținută în podul grajdului, ilăul și ciocanul cu care o va bate pentru a-i subția lama, tocul și piatra de ascuțit.

Seara, Rozica a făcut patul în podul grajdului. A luat un cearșaf de cânepă, un lipideu, cum i se spunea pe aici, curat, opărit cu cenușă de vatră într-o piuă, căci așa curăța Roza hainele albe, cu leșie. După ce le spăla, le așeza în piuă, deasupra punea o „cârpă” mai subțire peste care așeza doi-trei pumni de cenușă, apoi turna apă fierbinte. Le lăsa așa un timp, după care le „clătărea” cu apă curată de la fântânița aflată mai sus de casă. Pentru a fi și mai curate, le bătea cu maiul pe o buturugă. Lângă cearșaf, a pus două perne umplute cu otavă și le-a dus în podul grajdului, a făcut un pat din fân pentru Niculiță și Petrea. Ea cu Mariela și cu micuța Anita au rămas în casă. Vara, o parte din familie dormea în podul grajdului, pe pat de fân,

pentru a nu se mai înghesui în cămăruță. Era bine în pod, răcoare, aer curat, amestecat cu mirosul de fân proaspăt. Se auzeau greierii cântând, câte un țipăt scos de păsările nopții sau vrăbiile care se foiau în nuc. Doar dimineața nu era plăcut, când începea cocoșul să cânte prea devreme și-i trezea, iar treburile gospodărești trebuiau luate de la capăt.

*

S-au trezit în zori, când au auzit întâi cocoșul, apoi clopotele vacilor, care începeau să fie neliniștite, dând semne că le era foame. Trebuiau duse la păscut devreme; pentru că, pe la ora nouă, cel mult zece, se încălzea, iar pe vaci le apuca strechea, fugeau cu coada ridicată, ca nebune, înspre casă, de nu mai puteau fi ajunse din urmă. Așa că Roza o trezise pe Mariela pentru a le duce la păscut, iar puțin mai târziu îl va trimite pe Petrea, s-o schimbe, încât Mariela să se poată întoarce acasă pentru alte treburi.

Niculiță se trezi și el, mănca niște slănină cu ceapă, niște ouă bătute, aruncă o privire drăgăstoasă înspre leagăn, unde dormea cea mică, apoi trecu la lucru. Bătu coasa, o ascuți cu piatra din teacă și începu să cosească iarba din locul îngrădit de lângă casă, căruia ei îi spuneau trăuaș, unde creștea o frumusețe de iarbă. Roza și Mariela împărășiau brazdele de iarbă, după care făceau pologul. Iarba cosită era lăsată câteva ore să se usuce, iar după aceea era întoarsă pe partea cealaltă. Această sarcină îi rămânea Marielei, pentru că Roza pleca, din când în când, să vadă ce face aia

mică, pe care o găsea mereu cu muște pe față, deși pusese un tifon deasupra leagănelui, ce ar fi trebuit s-o protejeze.

Apoi, Roza se apucă să gătească pentru prânz, făcu repede o tocană de cartofi cu carne de porc, pusă la păstrat dinainte de Crăciun, în borcanul cu untură. Pregăti și-o salată verde, cu ceapă și usturoi, și-i chemă pe toți să mănânce. Petrea ajunsese de mult cu vacile acasă. Acum, sătule, rumegau. Când soarele era aproape de asfințit, iar căldura se mai potolea, vitele erau duse iar la păscut, până se întuneca, apoi Petrea le aducea acasă fluierând pe lângă ele un cântec care îi plăcea mult, „Lume, lume, soro lume!”, pe care îl auzise de la un spătar ce umbla cu spete în spinare strigând să-l audă tot satul: „Hai la spete de vânzare!”. Femeile cumpărau, pentru că le foloseau la războiul de țesut. Atunci când venea iarna, în timpul rămas liber, torceau fuioarele de cânepă și lână, după care puneau la treabă războiul de țesut. Din lână făceau cergi, iar din cânepă făceau lipideie, așa cum erau numite cearșafurile în partea locului. Mai împloteau ștrinfii, adică ciorapi, pentru copii și bărbați, coseau ștergare, cu care împodobeau casa punându-le în jurul icoanelor. Nu stăteau degeaba o clipă; se întâlneau la câte o vecină, după ce se însera, în nopțile lungi de iarnă, și tricotau, împloteau, cuseau, cu multă pricepere. Era o rușine să nu știi face aceste lucruri, pe care toți le cunoșteau ca fiind fala femeilor. Vorbeau vrute și nevrute, depănau amintiri, povesteau întâmplări. Baba Neta, care avea casa puțin mai sus de cea a Rozei,

povestea cum a plecat cu bărbatu-su la cules cucuruzul în pusta Banatului, pentru a avea ce da iarna animalelor, dar și să ducă la moară, pentru câte-o mămăligă. Stăteau acolo până se termina culesul, la sfârșit fiind plătiți cu câteva banițe de porumb. Povestea cum, ajungând prin zona minelor de aur, mergând noaptea în căruța trasă de boi, le-a ieșit în cale o vâlvă, acea zână despre care vorbeau minerii, care păzește aurul minelor și care voia s-o dea jos din car trăgând-o de un picior. Ea a început să țipe cât a ținut-o gura, până când vâlva s-a speriat și a luat-o la goană. Povești absolut fermecătoare se spuneau și despre uriașii Apusenilor. Localnicii erau siguri că aceștia au existat cândva prin aceste locuri. Poveștile erau însoțite, din când în când, de câte un păhăruț de vinars, încât firul poveștilor să fie depănat mai ușor.

*

Ziua următoare, o parte din fân era uscat. Trebuia așezat în claie. Așa că Niculiță făcu o gaură în pământ și înfipse un par, pregătit dinainte, în jurul căruia trebuia înălțată claia. Soț și soție începură să așeze fânul în jurul parului, doar că cineva trebuia să-l calce, așa că Roza se urcă pe grămada deja făcută și se roti în jurul parului pentru a presa totul cu picioarele. Niculiță sălta câte o furcă bună de fân, iar ea călca apăsât peste el. Și tot așa, până ajungea în vârful clăii, care se sfârșea cu o legătură strâns împletită de fân, ce avea menirea de-a nu lăsa apa să pătrundă atunci când ploua. La sfârșit, Niculiță aducea scara, o sprijinea de